

Dr. Koncz Gábor

Feladatokat adott

Dr. Harsányi István (1908–2002) emlékezete

Dr. Harsányi István
az 1980-as években

Igen, ez életművének lényege: mindig, mindenkinek feladatokat adott. Ittléte utolsó napján partit szervezett; gyermekeinek, Zsuzsának és Ádámnak, a körülötte lévőeknek diktálta: *„Legyen ott mindenki (...és sorolta a neveket, eladdig, hogy Hegyaljai Kis Gézát már az örökévalóságából idézte vissza...), három anekdotát tegyete az ingem alá; legyen bor és pogácsa és beszélgetés; legyenek történetek...”* Lesznek.

Azért vagyunk együtt – kezdtem 2002. június 1-jén, közvetlenül a temetése utáni megemlékezésen –, hogy *örüljünk*. Örüljünk annak, hogy Dr. Harsányi Istvánt ismerhettük, hogy tanított minket, feladatokat adott, elegáns volt és derűt sugárzott.

Ő mindig a biztonságos, valóságosan nyugodt erő volt. Fizikai alkata, megjelenése, eleganciája Márai Sándoréhoz hasonlított. Munkabírása, elszánása Németh

Lászlóéval rokon. Ismeretterjesztő lendülete Öveges Józseffel állítható párhuzamba. Ám az elméletileg megalapozott, derűs gyakorlati szervezőmunkában, lendítésben, feladatállításban aligha akadt kortárs versenytársa.¹

Tőle hallottam: *„Az elegancia erő-fölényt sejtet.”* Amikor idézni akartam, felhívtam telefonon: nem találok Halassy-Nagy Józsefnél... Nehéz is lenne – válaszolta, mert Pauler Ákos írta... A derű, a humor, az anekdota keretbe foglalta életét. Első, nyomtatásban megjelent írásának címe: *Diák adomák* (H. I. 1929).² Az együtt érző levelek közül Kovács Sándor írását idézem. *„Kovalcsik Jóska te-*

¹ E vázlatos élet- és jellemrajz három korábbi előadásom összefoglalása. Közvetlenül a temetése után, a Sárospataki Református Kollégium Imatermében emlékező konferenciát szerveztünk; ahol tovább sugárzó személyiségét idéztem meg, anekdotákat is mesélve. Századik születésnapján, 2008. január 18-án, Budapesten, a Magyar Kultúra Alapítvány Corvin Termében nagyszabású, egész estés rendezvény keretében életrajzi vázlatot adtam. A számos előadó beszédét felvettük, remélhetőleg CD-n közre tudjuk adni. 2008. november 10-én a Magyar Comenius Társaság felolvasóülésén, Sárospatakon következtetéseket fogalmaztam meg. A jelen írás szerzője, Dr. Koncz Gábor feladatának tartja Harsányi István hagyatékának ápolását és ebben másoknak, pl. szakdolgozati témát keresőknek is szívesen segít. Honlap: www.mka.hu, E-mail: mka@mka.hu.

² A szövegben *dólt betűvel* a tematikus korszakokat jelző, illetve kiemelten fontos műveit említtem. A hivatkozásoknál csak ezek bibliográfiai adatai szerepelnek. Minden más művéről lásd: Varga-Kovács Amarilla 1998. Az ebben nem szereplő, néhány fontosabb, 1987 utáni művet a mostani hivatkozásban feltüntettem. Írásos hagyatéka, kéziratai, levelezése megtalálható: Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei. A feldolgozást szorgalmazom.

metésére indultam, amikor megkaptam értesítéset Harsányi István haláláról. A halálhír, az elmúlás, a talán soha viszont nem látás tudata mindig elszomorít, mégis Pista bátyámra gondolva csak derűs emlékek jutnak eszembe. Életem végéig megmarad bennem gyermekien naiv, hamiskás, örökké incselkedést, játékosságot sugárzó tekintete, már-már naiv lelkesedése az általa jónak tartott ügyek és emberek iránt. Talán ebből merítette az erőt a folytonos megújulásra. Én soha nem voltam vele meghitt, közeli viszonyban. Nem kértem és nem élveztem személyes bizalmát, de örömmel láttam és éreztem a mindenki felé sugárzó szeretetét, talán ezért is, én is mindig csak megértő szeretettel gondoltam rá. Minek szaporítani a szót: Pista bátyánk szépen élte az életét, aminek jótékony hatása alól csak erőszakkal vonhatta volna ki magát az ember. Kedves Gábor! Tudom, hogy családokban megvan a hagyománya a derűs – nem illik ide a szó, de mégis leírom – vidám temetésnek. A bánat ellenére most is van ok az öröme, mert Pista bátyánk szépen élte az életét. »Ne nevezze magát senki boldognak, míg élte kikötőjét el nem érte, bánat nélkül, biztosan« – szól a kétezerezer-öttszáz éves költői üzenet. Én nyugodt lélekkel nevezem Pista bátyánkat boldognak, hisz élte kikötőjét elérte. Bánat nélkül, biztosan!”³

A jelen írás kronologikus áttekintésének (Hosszmetszet) négy fő forrása van. 1.) Harsányi István műveinek bibliográfiája (Varga Kovács Amarilla, 1988). 2.) Harsányi István 1994. augusztus 20-án, fia, Dr. Harsányi Ádám közreműködésével írt önéletrajza (In: Benke György, Pólos László, Szabó Csaba (szerk.) 2005, 73–75. o.) 3.) Egressy Mária róla írt dolgozata (Egressy, 2001). 4.) Az önálló könyveken kívüli írásait, azok részleteit általa részben újragépelte, egybefűzött kötetek (H. I. 1981 és 1988).⁴

A tematikus áttekintés (Üzenetek) ugyancsak négy forrásra épül. 1.) Az írásos életmű. 2.) A személyes ismeret. 3.) A róla szóló írások, levelek, amelyek különösen a 80. születésnapra illetve a halála után készültek. Kiemelkedően fontos leánya, Harsányi Zsuzsa fényképes dokumentum összeállítás, amely Dr. Harsányi Ádámnál megtalálható. 4.) A szóbeli emlékezések, történetek, anekdoták.

A továbbéltetés, áttekintés, feldolgozás programja (Feladatok) a Sárospataki Iskola kutatáshoz kapcsolódik (Koncz 2008, Bolvári-Takács Gábor 2009, Kovács Dániel 2009).

Hosszmetszet

„Életem legdöntőbb befolyásoló tényezője az, hogy 1908. január 20-án oda születtem, ahová éppen születtem. Egy nagy történelmi múltú kisváros, mély

³ Kovács Sándor a hajdani Népművelési Intézet könyvtárának vezetője volt, amikor megismerte Harsányi Istvánt. A levél írásakor (2002. június 2.) a Szent László Akadémia igazgatójaként dolgozott. Kovalcsik József a Népművelési Intézet Kutatási Osztályának vezetője, később a Művelődési Minisztérium főosztályvezetője volt; segítette Harsányi István műveinek megjelentetését.

⁴ Az 1981-es gyűjteményben különösen fontos a hajdani sárospataki Péntek estékről készült írás; a Sárospataki Református Kollégium története 1920-tól 1952-ig, valamint A századforduló magyar református embereszménye Radácsi György munkái alapján című nyomtatásban még meg nem jelent tanulmányok. Ezek közlése elsődlegesen fontos feladat.

gyökerű, református nagycsaládjába” – idézi említett írásában Egressy Mária. Anyai nagyapja, Radácsi György; édesapja, Harsányi István sokat publikáló, országos hírű sárospataki teológiatanárok voltak. Édesanyja, férje korai (1928) halálát követően, szívós munkával, sokak emlékezete szerint elbűvölő jósággal nevelte a négy gyermeket. Nagy hatással volt rájuk a rokonságból többek között Finkey Ferenc, híres jogtudós, akadémikus, koronaügyész.

Elemi és gimnáziumi tanulmányait Sárospatakon végezte. Formálódásában jelentős szerepe volt az Erdélyi János Önképző Körnek; első írása *Elszakított részek irodalma* címmel díjat nyert. Hetedikes korában már az önképző kör jegyzője, nyolcadikban ifjúsági elnöke volt. A mendikációk, legációk, a cserkészlet is jelentősen befolyásolták fejlődését; egyáltalán: a pataki szellem egész életének meghatározó élménye volt és rajta keresztül is hatott. (Itt a pataki szellem mibenlétének tárgyalására nem térek ki; a legutóbbi publikációk közül lásd a számos hivatkozást is tartalmazó írásokat: Koncz Gábor 2007, Bolvári-Takács Gábor 2009).

A Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán magyarlátin szakos tanári diplomát szerzett, tagja volt az Eötvös József Kollégiumnak. (Patakról később Rácz István, Képes Géza, Hegyi József, Maller Sándor kortársak, majd Ruttkay Kálmán, Deme László stb. tanítványok is Eötvös-kollégisták voltak.) Doktori disszertációját *A rokokó ízlés a magyar irodalomban* címmel védte meg 1930-ban. Az 1930–31-es tanévben, Karácsony Sándor segítségével Genfben tanult; itt találkozott Edward Claparede és Jean Piaget személyében a pszichológiával. Tanulmányai után 15 hónapig katona volt.

1933-tól 1945-ig a Sárospataki Református Kollégium Gimnáziumában volt tanár. Bekapcsolódott a Kollégium szellemiségét megújító széles körű mozgalomba: a Dr. Szabó Zoltán és Dr. Újszász Kálmán által kezdeményezett Sárospataki Népfőiskola, ifjúsági munkatáborok, csellengő gyermekeket felkaroló szociális munka stb. tevékeny résztvevője, szervezője volt. Elindította a „Péntek esték” sorozatot. Ennek keretében az akkori népi írók kiválóságai léptek fel. Ebben az időszakban irodalmi, pedagógiai témájú írásokat publikált; *Rügyfakadás* című antológiákat szerkesztett a gimnazisták irodalmi műveiből. Országos jelentőségű kezdeményezése volt a sárospataki tehetségmentő mozgalom elindítása. A szó szoros értelmében az eke szarvától hoztak fiatalokat Sárospatakra tanulni, akik közül sok neves személyiség került ki. Pszichológiai érdeklődését jelzi *A hazugság mint nevelési probléma* című, 1935-ben megjelent könyve.

Ebben az időszakban indította el a tehetségmentési mozgalmat, amelyről akkor és később számos tanulmánya jelent meg. *„Itteni munkámat csupán egy kilenc hónapig tartó »doni küldetés«, majd ugyanennyi ideig tartó »börtönösi« szakította meg. Szerencsére egyik sem hagyott bennem testi-lelki töviseket. Talán azért, mert a megváltoztathatatlan körülmények ellen sohasem lázadoztam...”* (Pólos etc. szerk. 2005, 75. o.) A lovas tűzér egység 120 emberéből csak 120-an tértek vissza... 1942–43-ban is publikált; a Dontól is küldött írásokat a Határőrbe. Ezért kapta a börtönt...

Pataki tanársága alatt kötött házasságot Rick Lenkével; az örök társ erős akaratú, határozott, mindenre és mindenkire kiterjedő figyelmű nagyszony volt. *„Lenke néni egy fazon”* – jellemezte egyik ifjú kolléganóm 1990

körül. Közvetlenül a szovjetek átvonulása után, 1945-ben, apai nagynéném-mel, Koncz Sárával újra megnyitották a *Száz farkas* vendéglőt Sárospatakon. A hazatérő, elgyötört családtag katonák, hadifoglyok, sebesültek ámulatára zeneszó és sütemény várta őket. Egyáltalán nem anyagiás, de igenis napi realitású, éles eszű, humoros megjegyzései közül csak kettőt idézek. Az 1970-es években Pista bácsi nagyot nyújtózva mondta egyszer: – *Befejeztem a könyvet. – Kettő-ötven a káposzta. – No de Lenke, befejeztem egy könyv írását. – No de Pista, közben kettő-ötven lett a káposzta.* – Amikor ugyancsak a hetvenes évek elején első menyasszonyom szépen búcsút intett, őt hívtam fel telefonon. *Mit érzel? – Megkönnyebbülést. – Remek, de azért gyere ide és néhány napig lakjál a duzzogóban...* (Ez budapesti lakásukban egy emeletes ágyas, kis szoba volt, a mindenkori felügyeletre szorulóknak.) Nem véletlenül használtam az örök társak jelzőt. Szentmihályiné Szabó Mária híres, lebilincselően szép, ilyen című regényét ugyanis (Lorántffy Zsuzsannáról és I. Rákóczi Györgyről) Harsányi István inspirálása alapján írta.

1943–44-ben szintén sokat írt; főleg nevelésügyi és irodalomismertetési témákban. 1945–46-ban semmi sem jelent meg tőle; 1947-ben *Útravaló* címmel, gyermekek számára publikált versgyűjteményt. 1948–51 ugyancsak a szilencium évei; majd 1952-től lassan ismét szaporodnak az olvasáskutatási, később a gyermeklélektani írások.

1945–48 között a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium munkatársa; az egész országra kiterjedően foglalkozik a tehetségmentéssel és -gondozással. Keresztúry Dezső minisztersége alatt, 1946-ban, Illyés Gyula és Németh László közreműködésével, Veres Péter támogatásával létrehozták a Magyar Népi Művelődési Intézetet, amely 1948-ban megszűnt, ám rövid működése idején hatalmas munkát végzett. Járták az országot; szervezték a szabadművelődést, tehetségmentést, népfőiskolákat, olvasó-mozgalmat. Kiadványsorozat-szerkesztői munkája is újraéledt, amelybe elsősorban patakiakat és népi írókat vont be. Ma is izgalmas olvasmányok *A Magyar Népi Művelődési Intézet Kis tanulmányai*, valamint *A Magyar Népi Művelődési Intézet Műsorfüzetei* apró kötetek. (Jómagam örökre megjegyeztem a címet: Volly Isván: *Ütik a rézdobot...* Ezek a kiadványok megtalálhatóak a mai Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus Könyvtárában.)

1948-tól 1969-es nyugdíjazásáig a Magyar Tudományos Akadémia Pszichológiai Intézetének előd-intézményeiben dolgozott; amelyet az induláskor Gyermeklélektani Intézetnek neveztek. Ez az időszak volt az ő pszichológusi korszaka. Meghatározóan fontos, úttörő munkát végzett az alábbi területeken: gyermeklélektan, serdülőkorúak problémái, házasság-pszichológia, szexuális felvilágosítás. E korszak kiemelkedően fontos műve a *Fiúk könyve* (H. I. 1958 és 1963). E mű számomra és kortársaim számára életre szólóan fontos felvilágosításokat, eligazításokat tartalmazott. (Sajnos, csak a címet ismerők összekeverik a korszakban divatos *Fiúk évkönyve* eklektikus szöveggyűjteményekkel.)

A mai értelmiségiek, kortársaim a nyugdíjas Harsányi Istvánt ismerték. Bámulatosak e korszak tevékenységei, alkotásai is. Meghatározóan fontos szerepe volt abban, hogy Sárospatak 1968-tól újra város lett. Az 1960-as években létrehozta a *Sárospataki Diákok Budapesti Baráti Körét*, amelyet számos más

ilyen kör követett, és amely kezdeményezés a nonprofit, civil szerveződések őse és mérvadó mintája volt. Döntő és meghatározó szerepe volt a tehetségfelismerési, tehetségmentési és a népfőiskolai mozgalom újrarendezésében. Sokat publikált, különös jelentőségű, hogy összefoglalta a tehetségmentési és népfőiskolai tapasztalatait (H. I. 1991 és 1994).⁵

Közben emlékezetesen jelentős a *dália-korszaka*, amikor Budapesten, Mátyásföldön, a kertjében igencsak hozzáértően dáliaikat gondozott; illetve a *cirókai korszaka*, amikor Sárospatakon, a Megyer-hegyen lévő tanyáján sokat írt, értelmiségi társaságot és gyermektáborokat szervezett, a Magyar Nemzetnek küldte a *cirókai leveleket*.

1988. január 29-én ünnepeltük 80. születésnapját a Hazafias Népfront I. kerületi Bizottsága és a Sárospataki Öregdiákok Budapesti Köre által közösen rendezett 136. klubest keretében; Képes Géza, Maller Sándor, Barsi Ernő, Varga András és mások köszöntötték; több elismerő cikk jelent meg; Kiváló pedagógus, Apáczai Csere János-díjakat kapott; megkapta a művelődési és közoktatási miniszter kitüntetését, majd később a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét.

Üzenetek

1.) Meghatározó jellemzője a *sárospatakiság* volt, amelynek taglalásával itt most nem foglalkozom. Ehhez szorosan kapcsolódott a *családszeretet* és *családszervezés*; Sárospataktól Budapestig. A rendszeres családi összejövetelek és a nyári gyermektáborozások a résztvevők életre szóló, meghatározó élményévé váltak. Ezekben az alkalmakon a tanár, a pszichológus, a népművelő és összefoglalóan a *mérvadó tekintély* sugározta a magatartási üzeneteket. A fegyelmezett, „*az élet megy tovább*” tartásra visszatérő története volt: fiatal korában gyönyörű táncpartnerétől tánc közben tudta meg, hogy a hölgynek aznap halt meg az édesapja.

2.) *Tanár volt.* Oktatott és nevelt. Nem információkat csurgatott, nem kioktatott. Értelmezett tudást adott át. Nem szentenciákat és elvárásokat fogalmazott meg, nem előírt. Pszichopedagógus volt: megnyitotta a bennünk lévő lehetőségeket. – *Mivel foglalkozzak – kérdezte a mérnökhallgató.* – *Hát a herke billentyűvel! – Az mi? – Találd fel!*

⁵ Egy kis statisztika. A már hivatkozott Varga Kovács Amarilla (1988) bibliográfiában 637 tétel szerepel. Egy nagyon fontos kimaradt; kettő ismétlés; a 296. több elemből álló sorozatot tartalmaz; a 609. tétel gépirat, amely 1994-ben jelent meg, stb. Az 1967 után közöltek meg összeállítandó bibliográfiájával együtt kb. 680 tételről lehet szó. Ha ehhez hozzávesszük a nem közölt, ám nagyon fontos gépiratokat, interjúkat, szerkesztéseket, sorozatszerkesztéseket, 1000 körüli tételhez jutunk. Ezt bővítik még a levelezések, a hivatalos jelentések, valamint az interjúk, hangfelvételek és a Harsányi Istvánról szóló írások. A hivatkozott bibliográfia szerint, az önállóan megjelent műveken kívül, 80 különböző periódikában publikált; a pedagógiai, társadalomtudományi szakfolyóiratok mellett elsősorban a Sárospatakon megjelent lapok, majd az Élet és Tudomány, a Nők Lapja és a Magyar Nemzet voltak a közlési fórumai.

Az 1970-es években Sárospatakon, a Megyer-hegyen, a cirókai Rick-tanyán, az unokái korosztályának szervezett egyik gyermektáborban versenyt hirdetett. „Mostantól, 24 órán át, mindenki valamiben versenyez.” A ki-miben versenyzett beszámolókból nem volt egyforma versenyszám. Nem volt személyek közötti harc, mindenki nyert, sőt mindenki első helyezést ért el. Előfordultak előre sejthető produkciók: verset mondott, énekelt, matekpéldát oldott meg fejben, megírta és felolvasta a szülőknek szánt – halogatott – levelet (mobiltelefon akkor még nem volt...). Ám előkerültek meglepően innovatív, kreatív versenyszámok is. Íme néhány:

– Én sohase mertem éjszaka kimenni. Most teljesen egyedül pisiltem a bokornál.

– Én még sohasem mosogattam, tegnap vacsora után én is...

– Benéztem a kútba.

– A kerek kútból én húztam fel a vizet.

– Megettem a főzeléket.

– Megbarátkoztam a fő kutyával is.

Amerikában élt, Béky Zoltán hivatalos keresztapám mellé, önként kértem fel Pista bácsit és Lenke nénit keresztszüleimnek, úgy nyolcéves koromban, 1958 táján. A karácsonyi könyvcsomagok (Cooper, Verne, Dékány András), majd a *Füük könyve* szóbeli, gyakorlati értelmezése, a kirándulások, a barátomnak szólítás, a jegyzetelésre és írásra való biztatás, az önmagammal való szembenézés erősítése máig meghatározzák lelki világomat. Íme egy példa:

– *Hogy érzed magad? – kérdezte tizenéves személyemet. – Rosszul. – Nocsak? – Mindig szűk ruhákban járok. – És miben szeretnél járni? – Szarvasbőr ruhában. – Elképesztő, hogy tizenkét évesen nem tudod elérni, hogy abban jársz. Dicsért és feladatokat adott. A Füük könyve 1958-as dedikációja: „Koncz Gábornak igen szeretett öcsémnek és barátomnak, sok jó kívánsággal. Pista bácsi”. Az 1963-as: „Gábor keresztfiamnak sok szeretettel és azzal a meggyőződéssel, hogy igen kiváló felnőtt lesz belőle. Keresztapa, a könyv írója.”*

Tesztelt. A Rick-gát felé gyalogolva akarta megtudni, hány hallásra mondom vissza Weöres Sándor versét: „Tó vize, tó vize csupa nádszál / Egy kacsa, két kacsa oda császkál. / Sárban ezer kacsa bogarászik / Reszket a tó vize / Ki se látszik.” Egyből visszamondtam. „Nocsak, te elolvasod a karácsonyra küldött könyveket...”

A tanítás-, tanulás-, olvasás-, nevelés-módszertan egész életében közírói munkásságának fontos része volt. Őt tekintem a hazai felnőttképzés elméleti-módszertani megalapozójának.

Mindezt át- meg átszötte az anekdotikus humor, a derűs magatartás. Gyűjtötte és gyűjtette az anekdotákat, a sárospataki diákvilág anekdotakincsének újabb és újabb köteteit szorgalmazta.

3.) Irodalomtörténész, olvasáskutató, irodalomértelmező és irodalomszerző is volt. Különösen figyelt az író-képes fiatalokra. Kedvenc költője Arany János, majd később Weöres Sándor volt; a sárospataki korszakban különösen foglalkozott Adyval, és egész életében figyelmet fordított a méltatlanul elfelejtett jelentős írókra, mint pl. Komáromi János és Pósa Lajos. Irodalmi alkotásnak tekinthető a kortársával, Rácz Istvánnal, a Finnországban élt világhírű fotóművésszel és jeles íróval való hangkazettás levelezése.

4.) Felismerő, megmentő-szervező volt, az 1930-as években éppúgy, mint az 1970-es, 80-as évtizedekben. Népfőiskola, tehetségvédelem, Magyar Népi Művelődési Intézet, MTA Gyermeklélektani Intézet, Sárospatak városná fejlesztése, a Sárospataki Diákok Budapesti Baráti Körének megszervezésével az országos civil szerveződések elindítása, majd ismét népfőiskolák és tehetségmentés, családi rendezvények és vitafórumok. Igen fontos Egressy Mária már idézett dolgozatának megállapítása: „rendszeráltató pedagógusnak” nevezi. „Dolgozatomban két rendszeráltásról beszélek. Az egyik a Trianon utáni időben volt, amikor az országnak egy új helyzetben kellett magára találni... A második pedig az 1990-es évek. Az ország megváltozott helyzetéből adódóan a hangsúly a minőségre tevődött. Kis ország, kis létszám, kis gazdaság. Versenyképesek csak akkor maradhatunk, ha minőségi munkát végzünk, ahhoz pedig minőségi emberekre van szükség. Ezt ismerte fel igen korán Harsányi István s tudatosan készült erre a feladatra.” (Egressy, 2001, 4–5. o.). Az életmű monografikus elemzésénél különösen fontos lesz erre a politika- és társadalomtörténeti összefüggésre figyelmet fordítani. Mindenkor mozgósított, lendületet adott; szóban, írásban, szervezésben.

5.) A pszichológiában is korszakalkotóan újító reformer volt. Ezt művek sora támasztja alá az olvasáskutatás, a pedagógiai módszertan, a gyermeklélektan, a serdülő- és ifjúkor lélektana terén. Valóságosan forradalmi volt különösen a szexuális felvilágosítás és a házasság-terápia témakörben végzett munkája és hatása.

6.) *Nulla dies sine linea: folyamatosan elemzett, írt, ismeretterjesztő munkát végzett.* A Don megrázkódtatásait éppúgy pozitív üzenetként közvetítette, mint a szaktudományos eredményeket vagy a természeti környezet átélését.

7.) *Feladatokat adott* és ennek kötelességét örömmel visszük tovább.

Feladatok

A már említett *Sárospataki Iskola* kutatáshoz is kapcsolódóan, elsősorban az alábbiakat szükséges elvégezni.

– A hivatkozott bibliográfia javítása, kiegészítése; a kéziratok, levelezés, interjúk, hang-, videó- és fotóanyag bibliográfiai feldolgozása.

– A lappangó, ám nagyon fontos gépiratok digitalizálása és közlése, mint pl. a Sárospataki Református Kollégium 1920–1952 közötti történetéről, Radácsi György etikájáról készült írások, illetve a doni napló.

– Válogatott írások és külön a sárospataki témájú cikkek, tanulmányok kiadása.

– A pszichológiai munkásság, a tehetségmentés, a népfőiskolai munkásság, a baráti kör- és közösség-szervezések általa készített irodalmának és gyakorlatának tanulmányokban való elemzése.

– Életmű-monográfia elkészítése.

Mindezek egyikéhez-másikához kapcsolódva szakdolgozatok, disszertációk sora is készíthető. A 100. születésnapján közösen skandáltuk, én gyakorta magamban mondom emlékére a *Tó vize, tó vize...* rigmust.

Hivatkozások

Benke György, Pólos László, Szabó Csaba (szerk.) [2005]: *Pataki tanáraink (1931–1952)*, Sárospatak, For You Bt., 73–75. o.

Bolvári-Takács Gábor [2009]: *A „sárospataki iskola” történeti kutatásának dimenziói*. In: *Sárospataki Füzetek*, 2. szám, 83–90. o. Lásd: a jelen kötetben is.

Egressy Mária [2001]: *Egy rendszerváltó pedagógus portréja: Dr. Harsányi István*. Bp., ELTE BTK, Neveléstörténeti szigorlati dolgozat, 11 o.

Harsányi István

1929: *Sárospataki Ifjúsági Közlöny* 45. november, 54. o.

1981: *Pataki Kollégium*. cca. 200 o. (Megtalálható: Dr. Harsányi Ádámnál)

1988: *Hosszmeteszlet*. I–IV. 1114 o. (Megtalálható: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum; Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei és Dr. Harsányi Ádámnál.)

1930: *Rokokó ízlés a magyar irodalomban*. Bölcsész-doktori értekezés. Sárospatak, Fischer Lajos Könyvnyomdája, 45 o.

1935: *A hazugság, mint nevelési probléma*. Sp., 140 o.

1958: *Fiúk könyve*. Bp., Gondolat, 286 o.

1963: *Fiúk könyve. II.*, bővített, átdolgozott kiadás. Bp., Gondolat, 454 o.

1988: *A Magyar Népi Művelődési Intézet 1946–1948. Történet és dokumentumok*. Bp., Országos Közművelődési Központ, 301 o.

1991: (szerk.) *Népfőiskola tegnap, ma, holnap*. Bp., Magyar Népfőiskolai Társaság, 272 o.

1994: *Tehetségvédelem*. Bp., Magyar Tehetségvédő Társaság, 230 o.

Koncz Gábor [2007]: *Patak kulturális hozománya*. In: Kováts Dániel (szerk.): *150 éves az önálló sárospataki tanítóképzés*. Sp., Miskolci Egyetem Comenius Tanítóképző Főiskolai Kar, 79–85. o.

Koncz Gábor [2008]: *Sárospatak: a köszönő város*. In: Földi Ferenc, Kiss Ferenc, Kováts Dániel (szerk.): *Comenius előtt és után*. Bibliotheca Comeniana XIII., Sp., Magyar Comenius Társaság, 89–102. o.

Kováts Dániel [2009]: *A „sárospataki iskola” történeti kutatása*. Lásd: a jelen kötetben.

Varga Kovács Amarilla (szerk.) [1988]: *Harsányi István pedagógiai publikációinak bibliográfiája*. Bp., Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 39 o.

A tanulmányban megidézett Harsányi István édesapja volt id. Harsányi István (1874–1928), akinek írását a *Mapút* jelen számához kapcsolódó *Káva Tékában* közzöltük. A jelen megemlékezés szerzője, nevezettek unokája és keresztfia, Dr. Koncz Gábor szívesen segít a témakör iránt érdeklődőknek.. E-mail: mka@mka.hu, honlap: www.mka.hu. Ez az írás megjelent: In: Földy Ferenc, Kiss Ferenc, Kováts Dániel (szerk.) [2009]: *Comenius és Kazinczy szellemében*. Bibliotheca Comeniana XIV. Sárospatak, Magyar Comenius Társaság, 141–152. o.

Dr. Bertha Zoltán sárospataki tanár, festőművész karikatúrája